

Reisebrev fra Little Bryn, februar 2014

Kjære alle venner av Little Bryn

Fergen som skal ta oss over Gambiafloden til Little Bryn har nettopp forlatt kai i det vi går ut av bilen i Banjul. Allerede før Abdou har fått parkert, er vi omringet av gutter, unge menn, som lik gribber kjemper om å få frakte bagasjen vår på nettopp deres tralle ombord på båten, fire koffertor og to sekker med 3 iPad-er, PC, over 400 tannbørster, tubevis med tannkrem, fargeblyanter og diverse annet utstyr til førskolen. Fergen forlater hovedstaden Banjul i sneglefart, neppe mer enn 3-4 knop, i retning Barra, og vi må belage oss på å vente over tre timer før den kommer tilbake igjen. For noen år siden var det tre ferger som gikk i skytteltrafikk over floden. Nå er det bare denne ene igjen.

- Dette er verre enn en katastrofe, sier de vi prater med. Fergen er ikke bare hovedforbindelsen mellom sør- og nordbredden av Gambiafloden. Den er avgjørende for varetransporten i hele Vest-Afrika, og særlig for Senegal. At grensen mellom Gambia og Senegal for tiden er stengt grunnet uenigheter om skattlegging av denne transporten, gjør ikke saken bedre. Like øst for fergeterminalen ligger to båter kjøpt fra Hellas. Disse skulle settes i trafikk mellom elvebreddene, men båtene viste seg å være gamle rustholker, og egnet seg dessuten ikke for lastebiler og vogntog fordi kjøretøyene bare kan komme ut og inn i akterenden. Flere titalls millioner dollar gitt i bistand fra Taiwan for å skaffe nye ferger og bygge ut terminaler, er forsvunnet, og landet har nå kuttet forbindelsen med Gambia. Med Taiwan ute, håpet myndighetene at Kina igjen skulle vise interesse, men dette slo ikke til. Også EU har trukket seg ut, og presidenten har selv meldt Gambia ut av The Commonwealth, og dermed mistet støtte fra Storbritannia og de andre medlemslandene. Men det er ikke bare korrupsjon og feilslått politikk som er årsak til at Gambia blir stadig mer akterutseilt. Mange land, deriblant Norge, knytter bistand opp mot forventet profitt for eget næringsliv, noe som gjør Gambia lite interessant. Av landets landareal, som bare er omtrent det dobbelte av Akershus fylke, eger kun 1/6 seg til kommersielt jordbruk, og landet har heller ingen naturressurser av interesse for utenlandske investorer. Prisen er det landets befolkning som må betale i form av økt inflasjon. Særlig kritisk er prisen på ris, som er den desidert viktigste matkilden. Mange tjener mindre enn hva det koster å dekke familiens utgifter til ris, samtidig som det ikke finnes noen regningssvarende alternativer.

Med nesten totalt fravær av de store bistandsorganisasjonene og bilateral bistand, er Gambia avhengig av de mange små, private utenlandske initiativene som finnes i landet. Little Bryn er et av disse, og med mange timers forsinkelse ankommer vi omsider førskolen. Drosjesjåføren som tar oss fra fergen i Barra til førskolen, heter Samba, og var en av de første elevene på Little Bryn. Barn og voksne ønsker oss velkommen til musikk som dunderer ut av et høyttaleranlegg borte ved kjøkkenet og kjemper mot lyden av bensinaggregatet ved siden av. Det gamle Baobabtreet kaster fortsatt kjærkommen skygge på den varme, tørre lekeplassen slik det gjorde for snart 30 år siden, da det hele startet. Da var skyggen Sambas klasserom. Lillebroren kunne et år senere ta det første skolebygget i bruk. Little Bryn var den eneste førskolen, ikke bare i Essau, men i hele Niimi District. Samba fullførte barne- og ungdomsskolen, men så døde faren, og det var ikke lenger penger til at han og søsknene kunne gå på skolen. Men Samba fikk med seg gode engelskkunnskaper fra skolegangen og klarte å samle seg penger til å ta førerkort. Nå kjører han drosje og tar også turister på safari i Senegal - i hvert fall når grensen er åpen.

Den gangen Samba gikk på Little Bryn var det ikke telefon i landsbyen. Mange av barna hadde oppsvulmede mager og led av underernæring, og helt frem til midten av 90-tallet ble det rapportert om dødsfall blant elevene på Little Bryn. Strøm fikk Essau først for fem år siden, men fortsatt gjelder det bare for deler av landsbyen og bare deler av døgnet. Men det var ikke bare u-hjelp som var i tankene til Randi Dagestad og de andre som var med og starte opp førskolen. Det var et ønske om å opprette kontakt mellom barn som levde på forskjellige steder av verden og med ulike levekår. Det var et ønske om at man skulle lære hverandre bedre å kjenne, og at man tross forskjellene i levekår, også delte mange av de samme drømmene. Det var et ønske om å skape gjensidig forståelse og respekt for hverandre. Så var det ikke rart at man ikke helt klarte å holde tårene tilbake da vi kom igjennom på Skype med de medbrakte iPad-ene, og barna på Little Bryn sang for elevene i Norge, og de sang en sang tilbake. For første gang kunne de se og høre hverandre live, selv om mobilnettet både var tregt og ustabil. Et stort øyeblikk var det også for femteklassingen på barneskolen i Essau da de fikk skypekontakt med elever fra 6. og 7. trinn på Bryn. Brevene fra Norge hadde de allerede besvart, og nå sto de med ett ansikt til ansikt med brevvennene sine. Selv om samtalen ikke varte lenge, og få ord ble vekslet, gjorde den dypt

inntrykk på elevene i Essau. En spesiell takk til Atea, som sponset iPad-ene til førskolen, og til skolesjef Øyvind Wee som bidro til dette. - Det er et ordtak på wolof, forteller Samba, som sier: Ikke vær som apen i skogen som bare vimser frem og tilbake, men gå veien steg for steg. Og vi har gått denne veien, steg for steg, ikke bare med elevene, men også med lærerne på Little Bryn: supplert skolen med bøker og har hatt opplæring med lærerne i forhold til lese- og skriveopplæring og bruk av bøker i undervisningen - a book of the day, hatt dataopplæring og fått alle de ufaglærte lærerne til å starte på førskolelærerutdanning. Lørdagen før vi reiste hjem igjen, sendte vi hele personalet på Little Bryn, lærere, kokkene, vaktmester og dagvakten på utflukt til My Farm. Også Pa Chorr, som leder landsbyens utviklingskomité og sitter i skolestyret for Little Bryn, samt vår husvert og stedlige representant Baboucar Njei var med. My Farm er et tiltak drevet av bl.a. Marit Olderheim, der det eksperimenteres og undervises i ulike måter å dyrke på, utnytting av sol- og bioenergi, bruk av iPader og læring gjennom lek, lage såpe og hvordan man kan konservere matvarer, drive business mm. Abdou leide buss og fikk hentet alle ved fergeterminalen i Banjul. Etter flere timers omvisning på My Farm, møtte vi dem på en restaurant i Bakau og spiste lunsj sammen. Ivrig fortalte de om det de hadde sett. Noen syntes bikubene var interessante, andre snakket om å lage såpe, eller hvordan man kan beskytte grønnsakshagen mot insekter med nettinghus, og alle ønsket å komme tilbake for å lære mer. Og en ting var sikkert: På restauranten skulle de bestille grillt kylling med chips - AND NO RICE! Utflukten var en stor opplevelse for dem. Abdou kunne fortelle at de sang og lo i bussen hele veien fra Bakau og tilbake til fergeterminalen i Banjul. I nå i skrivende stund har vi skypet med dem for første gang siden vi kom hjem til Norge med iPad-ene, og fortsatt er det lørdagens utflukt de snakker om.

Hvor viktig det er å se nye ting, fikk vi også en annen påminning om. I flere år har de ønsket seg lekeapparater til barna på Little Bryn, men i stedet for å sette opp dyre apparater, har de blitt oppfordret til å henge opp husker i trærne og bruke andre billige alternativer, som f.eks. bildekk. Så da vi nå fant noen plankerester i veikanten, bestemte vi oss for å ordne noe selv. Et snekkerverksted like ved slipte plankene for oss og boret passende hull i dem. Så kjøpte vi tau, og snart hadde vi hengt opp tre husker og et klatretau til både de voksne og barnas store glede. Noe slikt hadde de ikke sett før, men snart kom ideene om andre ting som kunne settes opp. Det blir spennende å se om noen av disse har blitt satt ut i live neste gang vi kommer på besøk.

Ved siden av iPad-ene, var tannpuss den andre store begivenheten på denne turen. Før vi reiste nedover, hadde elever og foreldre her hjemme utstyrt oss med over 400 tannbørster og mange tuber med tannkrem. Tannverk og ødelagte tenner er et stort problem i hele Afrika. Av hjelpeorganisasjonene vi har vært i kontakt med, som UNICEF, Leger uten grenser, Redd Barna osv, er det ingen som har tatt tak i dette. Samtidig er problemet økende på grunn av endrede kostvaner og et økt sukkerinntak. Mange barn suger på sukkertøy hele dagen og sutter på poser med juice. Også andre livsstilssykdommer, bl.a. diabetes, brer om seg, samtidig som kunnskapen blant folk om sammenhengen mellom helseproblemene og kostholdet er liten. Nesten alle barna på Little Bryn har problemer med tennene sine, og noen har bare små råtne tannstubber igjen. En av mødrene på Little Bryn kom sammen med sønnen sin en kveld for å be om smertestillende tabletter. Gutten hadde ikke vært på skolen på flere dager på grunn av tannverk, noe også det hovne kinnnet bevitnet. Det er, oss bekjent, bare i hovedstaden Banjul at det finnes ordentlig tannleger. På helsesentrene gis det bare smertestillende og antibiotika. Så oppfordres pasienten til å reise til Banjul. På det offentlige sykehuset i Banjul er det imidlertid flere måneders ventetid, mens de private klinikkene er utenfor økonomisk rekkevidde for de fleste. Dermed forblir tannproblemene ubehandlet med de følgende dette medfører, smerter, problemer med å innta mat og drikke, betennelser i tannkjøtt og misting av tenner.

På foreldremøte inviterte vi Dr. John Mendy fra helsesenteret i Essau for å snakke om tannproblemer og viktigheten av munnhygiene. Nå har vi innført tannpuss hver dag på Little Bryn. Tannpussen skjer før første friminutt. Hver elev har fått sin egen tannbørste som oppbevares i en egen pose. Tannbørstene skal kokes med jevne mellomrom, og takket være den fantastiske innsatsen mange her hjemme gjorde like før avreise, fikk vi inn nok tannbørster til et års forbruk.

Steg for steg har Little Bryn-prosjektet gått veien, fra å være en skygge under et baobabtre, til å bli en førskole i stadig utvikling. På vegne av alle våre venner i Essau, retter vi en stor takk til alle dere som støtter opp om dette prosjektet. Bidragene dere yter er med på å gjøre en varig og viktig endring, og hjelper mange til å få en bedre fremtid.

Med vennlig hilsen
Ellen Lefdal og Helge Bock